

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Zastępca
Rzecznika Praw Obywatelskich
dr Jerzy ŚWIĄTKIEWICZ

00-090 Warszawa
Al. Solidarności 77

Tel. centr. 551 77 00
Fax 827 64 53

Warszawa, 4 kwietnia 2002 r.

35495

RPO/400351/02/II/PS

Pan
dr Krzysztof Janik
Minister Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Szanowny Panie Ministrze,

Wydarzenia ostatnich dni skłaniają do refleksji nad zakresem i skutecznością obowiązujących uregulowań prawnych dotyczących ochrony funkcjonariuszy Policji przed działaniami przestępnymi - oraz określających przesłanki użycia przez nich środków przymusu bezpośredniego.

Dla ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego w państwie demokratycznym niezbędna jest sprawna, skuteczna i dobrze wyszkolona Policja. Te cechy, wynikające z prawidłowego doboru kadr, odpowiedniego szkolenia oraz wyposażenia funkcjonariuszy, powinny doprowadzić do ich przewagi w konfrontacji z niejednokrotnie lepiej uzbrojonymi przestępcami. Istotnym problemem jest także - w mojej ocenie - zapewnienie funkcjonariuszom, pracującym w ustawicznym stresie, możliwości otrzymania profesjonalnej pomocy psychologa.

Natomiast uprawnienia policjantów powinny być precyzyjnie i jednoznacznie określone w ten sposób, aby w konfrontacji z przestępcami nie musieli obawiać się użycia przysługujących im środków, w tym także broni palnej. Nie ulega przy tym wątpliwości, że odpowiednie przepisy prawa muszą chronić funkcjonariuszy na służbie, przewidując odpowiednio surowe kary dla sprawców przestępstw na ich szkodę.

Wątpliwości budzi jednak celowość wprowadzania zmian w przepisach dotyczących użycia broni palnej przez funkcjonariuszy Policji.

Obowiązujące w tym zakresie przepisy (art. 17 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji Dz. U. z 2000 r. Nr 7, poz. 58 z późniejszymi zmianami oraz wydane na jej podstawie rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 maja 1996 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu postępowania przy użyciu broni palnej przez policjantów - Dz. U. Nr 63, poz. 296) szczegółowo określają przypadki, w których funkcjonariusz ma prawo użycia broni palnej. Stanowią między innymi, iż w określonych sytuacjach policjant ma prawo użyć broni, poprzedzając jej użycie wyłącznie okrzykiem „Policja”, a mianowicie wtedy, gdy z zachowania osoby posiadającej broń lub niebezpieczne narzędzie wynika, że wszelka zwłoka groziłaby niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia ludzkiego.

Wskazać także należy na określone w Kodeksie karnym uprawnienia, przysługujące każdej osobie, do podjęcia działań w ramach obrony koniecznej lub w przypadku stanu wyższej konieczności. Uprawnienia te nie są wszakże związane ze spełnieniem jakichkolwiek przesłanek formalnych, a jedynie stanowią usankcjonowanie możliwości obrony dóbr prawem chronionych, przez każdego obywatela w sposób, który w innych przypadkach byłby traktowany jako czyn przestępny.

Przytoczone uregulowania stanowią, jak się wydaje, dostateczną podstawę do tego, aby w uzasadnionych sytuacjach policjant mógł użyć broni - stosownie do zaistniałych okoliczności. Problemem jest natomiast odpowiednie uzbrojenie i wyszkolenie funkcjonariuszy - tak aby korzystali z tego uprawnienia skutecznie i zgodnie z obowiązującym prawem.

Wątpliwości nasuwają się także w związku z projektowanym wprowadzeniem do Kodeksu karnego, dodatkowego typu kwalifikowanego zabójstwa, a mianowicie zabójstwa policjanta na służbie. Jak wynika bowiem z publikowanych danych na temat orzecznictwa sądów karnych, w sprawach tego rodzaju często zapadają wyroki skazujące sprawców na kary 25 lat lub dożywotniego pozbawienia wolności.

Tego typu zawężenie sankcji powodowałoby jednak w istocie ograniczenie sędziowskiego wymiaru kary, mogące stanowić naruszenie zasady podziału władz wyrażonej w art. 10 Konstytucji RP. Wskazać w tym miejscu należy, iż zgodnie z orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego wymóg „rozdzielenia” władz oznacza między innymi, iż każdej z trzech władz powinny przypadać kompetencje materialne odpowiadające ich istocie, a ponadto każda z trzech władz powinna zachowywać pewne minimum kompetencji stanowiących o zachowaniu tej istoty (orzeczenie z 21 listopada 1994 r., K.6/94). Zakaz ingerencji w istotę danej władzy wyznacza nie tylko zasady kształtowania zakresu kompetencji organów państwowych w ustawodawstwie, ale również sposób korzystania z kompetencji przyznanych poszczególnym organom. Wydaje się, iż proponowane zawężenie sankcji grożącej za zabójstwo policjanta na służbie, może stanowić zbyt daleko idącą ingerencję władzy ustawodawczej w sposób korzystania przez sądy z przyznanej im kompetencji orzeczniczej.

Ponadto, nie negując potrzeby podejmowania przez Policję działań wymagających zwłaszcza w sytuacjach ekstremalnych - użycia środków koniecznych dla powstrzymania agresywnych czy wręcz przestępnych zachowań, zwiększanie uprawnień policjantów nie może nieść za sobą naruszania praw obywatelskich.

Dlatego też, oprócz wyposażenia Policji w odpowiednie instrumenty prawne i środki techniczne, niezbędne jest egzekwowanie przestrzegania istniejących uregulowań prawnych, między innymi poprzez stworzenie niezależnego systemu monitoringu nad naruszaniem praw obywateli przez funkcjonariuszy Policji.

Na potrzebę stworzenia tego rodzaju nadzoru zwrócił uwagę Komitet Praw Człowieka podczas 66 Sesji, na której rozpatrywał czwarte okresowe sprawozdanie Polski z przestrzegania postanowień Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych.

Mając powyższe na uwadze, uprzejmie proszę Pana Ministra o zajęcie stanowiska wobec przedstawionych problemów.

Z wyrazami poważania

ZASTĘPCA

Rzecznika Praw Obywatelskich

/-/ dr Jerzy Świątkiewicz